

De Fenomenale Weg

tekst: Willy Francissen

fotografie: Stefanie Uit den Boogaard, Hans van Houwelingen, Claudia Rorarius, Hans Venhuizen

‘Denkend aan Holland zie ik brede rivieren traag door oneindig laagland gaan’ dichtte Marsman aan het begin van de vorige eeuw. Zou de dichter anno 2002 aan het Hollandse landschap denken, dan zou hij het woord ‘rivieren’ wellicht vervangen door ‘wegen’ en ‘traag’ door ‘snel’, waardoor het laagland een heel andere uitstraling krijgt. Niet per se een minder aantrekkelijke, vinden de medewerkers van het project ‘De Fenomenale Weg’.

Hans Wesseling (Bouwdienst, links): “De spanning die een weg aan het landschap kan toevoegen, wil ik zichtbaar maken.”
Govert Grosfeld (SKOR, rechts): “Wij willen graag iets doen met de grote transformatie van het Nederlandse landschap en met infrastructurele projecten.”

Een weg hoeft niet uitsluitend hinderlijk te zijn. Hij kan ook iets toevoegen aan het landschap en daarmee een positieve emotie oproepen. Dat was wat Hans Wesseling van de Bouwdienst in zijn hoofd had toen hij contact zocht met Govert Grosfeld van de Stichting Kunst en Openbare Ruimte (SKOR). Samen gingen zij op zoek naar kunstenaars die de ‘positieve emotie over weg en landschap’ konden verbeelden. Ze vonden er vier, die in het boekje ‘De Fenomenale Weg’ ieder een eigen en verrassende visie geven op het onderwerp.

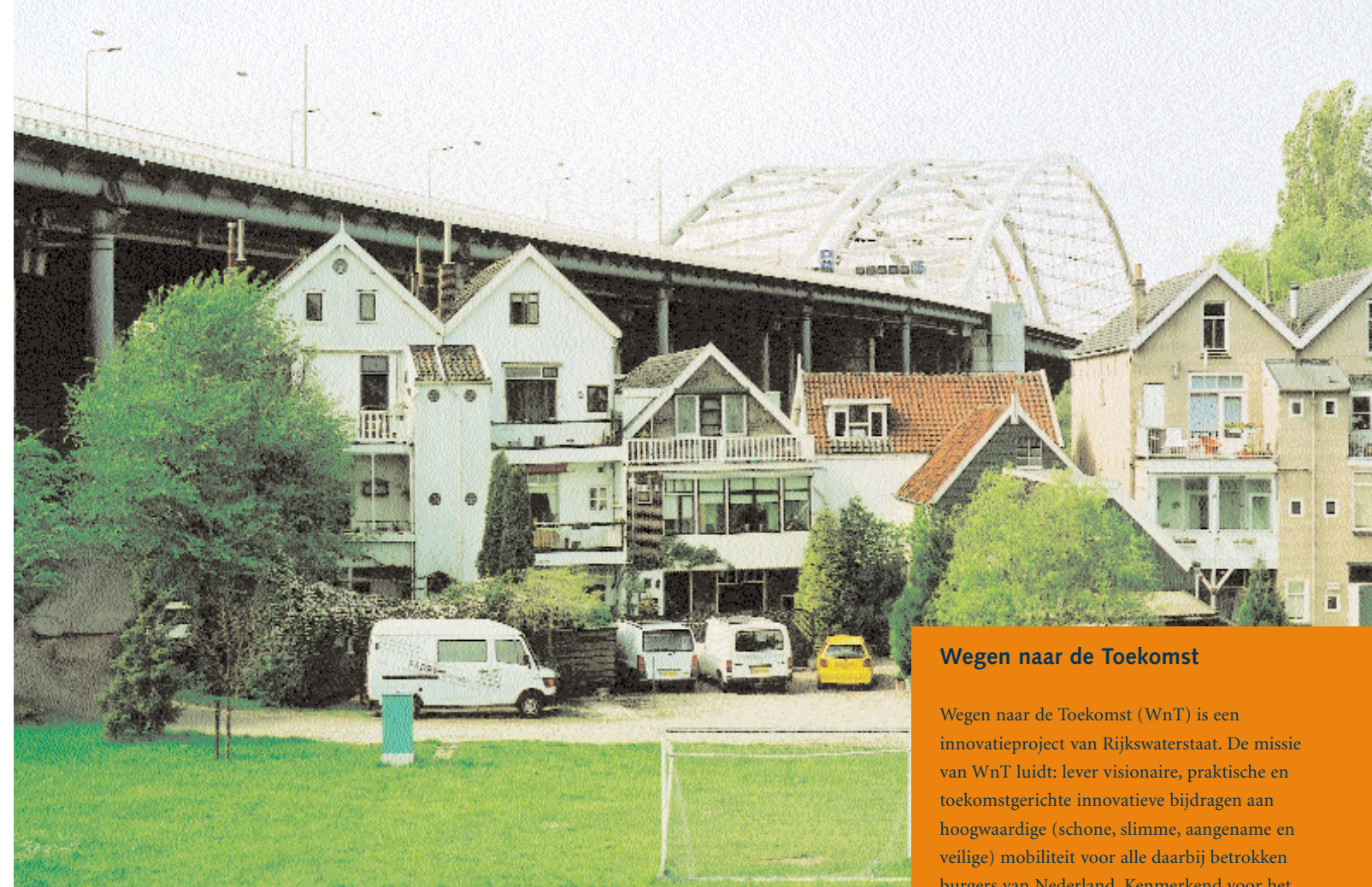
“Er is iets heel bijzonders gebeurd”, zegt Hans Wesseling. “De verschillende werelden die de Bouwdienst en SKOR vertegenwoordigen hebben zeer enthousiast gereageerd op de uitkomsten van dit project.”

Achtergrond

Wesseling is programmamanager van het innovatieproject ‘Wegen naar de Toekomst’ (WnT), dat zoekt naar nieuwe benaderingen van mobiliteit en infrastructuur. WnT combineert het ontwikkelen van toekomstvisies (denken) met het uitwerken van kansrijke ideeën in kortlopende proefprojecten (doen). Wesseling stuurde vorig jaar vanuit de Bouwdienst het deelproject ‘Wegarchitectuur 2030’ aan. Rijkswaterstaat roept in dit thema een toekomstbeeld op van een weg die niet langer een bron is van overlast, maar een object dat waarde toevoegt aan zijn omgeving.

In dat beeld zijn door het verkeer veroorzaakte problemen als veiligheid, stank, lawaai en trillingen opgelost en hoeven we de weg niet langer te verstoppen achter geluidsschermen. Het wordt zelfs aantrekkelijk om in de buurt van een weg te wonen. Naast twee concrete proefprojecten die binnen Wegarchitectuur 2030 van start gingen (zie kader), wilde Wesseling graag ‘iets doen met het denken over de weg’. Zoekend naar een originele invalshoek kwam hij uit bij de kunst en bij SKOR.

Daar leende Govert Grosfeld hem een welwillend oor. Grosfeld: “Wij willen graag iets doen met de grote transformatie van het Nederlandse landschap en met infrastructurele projecten. De vraag van Hans paste daar heel goed in. We waren zo enthousiast over zijn idee dat we zijn budget verdubbelden.” Wesseling en Grosfeld schakelden het bureau Hans Venhuizen in dat een uitvoerbare opzet bedacht en drie heel verschillende kunstenaars en een essayist benaderde.

Het ging in De Fenomenale Weg onder meer om de spanning die een weg aan het landschap kan toevoegen. Waarvan acte...

De kunstenaars kregen de opdracht op zoek te gaan naar de ‘ongeziene en onbenutte potenties die sluimeren in de ontmoetingen van snelwegen met de landschappen waarin ze liggen’. Wesseling: “Het ging mij dus niet om de olifanten naast de weg, om de kunstwerken die iedereen kent en voorbijrijdt. Het ging om de spanning die een weg aan het landschap kan toevoegen. Die wilde ik zichtbaar maken.” De essayist kreeg de opdracht om het project in een beschouwelijk kader te plaatsen.

De resultaten van de vier zoektochten zijn heel verschillend en zeer de moeite waard. Paul Meurs schreef een historische inleiding over automobilititeit, de gevolgen ervan op onze omgeving en de rol van de kunst daarin. Boris Sieverts - in Duitsland en Frankrijk een naam op het gebied van *Städtereisen* - organiseerde een excursie naar bijzondere plekken langs de snelwegen rond Rotterdam. Hans van Houwelingen richtte zich op het imago van de weg. Hij zag in de opdracht een uitgelezen mogelijkheid om te werken aan een beter imago van de snelweg en van Rijkswaterstaat. Hij maakte een serie opvallende computercollages. Tenslotte filmde *The Good Guys* (Leon Giesen en Marcel Prins) vanuit de lucht snelwegen, waarbij ze loodrecht naar beneden keken. Hun insteek was: als je maar vanuit de goede hoek kijkt, dan is de weg al een sieraad voor het landschap.

Padvinder

Wesseling licht toe: “Boris Sieverts is een echte padvinder. Hij nam ons mee op stap. De deelnemende ontwerpers en architecten, ook die met een grote staat van dienst, waren buitengewoon enthousiast. Ik kreeg mailtjes van mensen die de excursie de leukste dag uit hun carrière noemden. We hebben bijvoorbeeld in een achtspan over het toekomstige verlengde traject van de A4 gereden. Een fantastische route. En we lunchten op een ponton in een meertje onder de viaducten van knooppunt Ridderkerk.”

Wegen naar de Toekomst

Wegen naar de Toekomst (WnT) is een innovatieproject van Rijkswaterstaat. De missie van WnT luidt: lever visionaire, praktische en toekomstgerichte innovatieve bijdragen aan hoogwaardige (schone, slimme, aangename en veilige) mobiliteit voor alle daarbij betrokken burgers van Nederland. Kenmerkend voor het programma is het ontwikkelen van lange termijn visies in combinatie met het op korte termijn uitvoeren van concrete proefprojecten. Daarbij wordt nadrukkelijk het publiek – zowel leken als deskundigen – betrokken. Het programma is gestart in 1996 en heeft net zijn tweede cyclus afgesloten. In die cyclus stonden vier thema's centraal: Virtuele Mobiliteit, Wegdek van de Toekomst, Flexibele Infrastructuur en Wegarchitectuur 2030 (voor de laatste nam de Bouwdienst het themaleiderschap voor zijn rekening). Wegarchitectuur 2030 bestond uit twee proefprojecten: Snelweghuis en Geluid. Het eerste verkende de mogelijkheden om woningen te bouwen in de directe omgeving van de snelweg, het tweede richtte zich op maatregelen die het verkeerslawaai kunnen verminderen. Het project De Fenomenale Weg is ook uitgevoerd in het kader van het thema Wegarchitectuur 2030. Inmiddels is de derde cyclus van WnT van start gegaan met vijf nieuwe thema's.

Lunch op het water, een meertje onder de viaducten van knooppunt Ridderkerk.

De snelweg als een object dat waarde toevoegt aan zijn omgeving

Grosfeld beaamt: "Sieverts kan als geen ander laten zien dat stadslandschap nog heel veel mogelijkheden heeft die niet worden benut."

Voor Wesseling was de uitwerking van Hans van Houwelingen het meest verrassend. "Aankankelijk was Van Houwelingen heel sceptisch. Hij bromde dat er toch nooit wat mocht langs die wegen van ons. Uiteindelijk heeft hij iets heel aardigs gedaan met het imago van de weg. Zijn stelling was: niemand kan bezwaar hebben tegen het bestaan van de snelweg. Nederland is automobiel en wil dat ook zijn. Wat je moet doen is de subjectieve ervaring van de weg verbeteren. Hij heeft een soort imagocampagne gemaakt. Die sluit heel goed aan op wat Rijkswaterstaat wil: een publieksgerichte dienstverlener zijn." Ook over de laatste uitwerking van de opdracht, de film van *The Good Guys*, zijn Wesseling en Grosfeld zeer te spreken: de film is heel poëtisch geworden.

Heeft het project de initiatiefnemers gebracht wat zij voor ogen hadden? Wesseling: "Ik had verwacht dat er regeltjes uit zouden rollen, een soort draaiboek

'Uw rijcomfort op deze weg wordt gekwalificeerd met 4 sterren. Als we er eens niet meer vanuit zouden gaan dat een snelweg te allen tijde voor al het aanbod van verkeer goede doorstroming moet bieden, maar ons verwend voelen wanneer dat zo is, dan maken we de schaarste sexy. Als in een Michelinsysteem wordt op ieder moment van de dag het wegdek, het weer, de files en het al dan niet ontbreken van ander oponthoud gewaardeerd en met sterren aangegeven.'

voor de volgende keer dat we een weg aanleggen. In plaats daarvan hebben we een andere kijk op de weg gekregen, een mooie oefening in het tonen van nieuwe gezichtspunten. Zoiets kan vooral voor constructeurs en tekenaars heel nuttig zijn." Grosfeld: "We hadden relatief weinig tijd. We zijn pas in juli 2001 begonnen en we moesten klaar zijn voor de manifestatie DeGeluidenWeg, die in mei van dit jaar in Lelystad is gehouden. Het is ons gelukt om in die korte tijd iets moois neer te zetten en dat op de manifestatie te presenteren."

Het project De Fenomenale Weg wordt in 2003 gepresenteerd op de Architectuur Biennale in Rotterdam. Het boekje De Fenomenale Weg en de door The Good Guys gemaakte film zijn te verkrijgen/te zien via: www.skor.nl

SKOR

De Stichting Kunst en Openbare Ruimte (SKOR) realiseert bijzondere beeldende kunstprojecten. Zij treedt daarbij op als adviseur en begeleider en werkt samen met de rijksoverheid, gemeenten, instellingen in de gezondheidszorg en het onderwijs, culturele instellingen en ook private organisaties. De aard van de projecten is gevarieerd, al hebben ze gemeen dat ze meestal een maatschappelijke actualiteit hebben. De stichting wordt gesubsidieerd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.